

О. Грабовський

УДОСКОНАЛЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ШЛЯХОМ УНІФІКАЦІЇ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Представлено зміст державної політики у сфері соціально-економічного розвитку та обґрунтовано потребу покращення його інституційного забезпечення. Розглянуто напрями державної політики, які вимагають покращення роботи державних органів влади. Визначено роль та мету інституційного забезпечення, які повинні бути спрямовані на вдосконалення системи взаємодії органів державної влади та управління. Здійснено характеристику завдань, які повинно виконувати інституційне забезпечення у сфері економічної політики держави. Обґрунтовано дії, які необхідні для того, щоб покращити інституційне забезпечення економічної політики, здійснюваної державою.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, державна політика, економічний розвиток, інституційне забезпечення.

Економічний розвиток є основою соціального прогресу, забезпечення якості життя та добробуту населення. Для регулювання економічних процесів у напрямі здійснення загальнодержавної політики та реалізації євроінтеграційних прагнень України потрібно впровадити в життя заходи, які будуть спрямовані на оптимальну взаємодію фінансової та не фінансової сфери, а також узгодити співпрацю господарюючих суб'єктів та інституційних одиниць для того, щоб покращити механізм їх співробітництва. Ці завдання необхідно виконувати у межах здійснення ефективної державної політики у сфері економічного розвитку, покликаної покращити ситуацію в економіці країни та вивести народногосподарський комплекс на новий рівень розвитку.

Беручи до уваги об'єктивність існування державної влади в суспільстві, її домінуючу роль у регулюванні економічних процесів та розробці і здійсненні економічної політики на загальнодержавному та регіональному рівнях, можна визначити, що основним завданням цієї політики повинно бути вирішення проблем, які існують в економічній системі України, та перехід суспільства на якісно новий рівень розвитку галузей економіки, що стане поштовхом до прогресивних змін у контексті модернізації виробничого процесу та переходу його на інноваційну модель функціонування. Такі зміни повинні забезпечити не лише економічний прогрес у країні, але й сприяти покращенню соціального розвитку України.

Доцільно зазначити, що проблеми планування та прогнозування соціально-економічного розвитку розглядають такі дослідники, як: В. Геєць, Н. Дубровіна, В. Іванов, Т. Клебанова, О. Черняк. Прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів, зміцнення фінансової бази місцевого самоврядування належать до кола наукових інтересів багатьох учених, а саме: В. Бідак, Є. Бойко, С. Буковинського, О. Василика, В. Войцехівського, Я. Грити, Б. Данилишина, І. Дзюби, А. Єріної, О. Кириленко, Є. Кушнарьова, І. Луїної, І. Лютого, М. Мінченка, В. Міщенко, В. Опаріна, Л. Чижова, А. Фролкова, О. Ястремської та інших. Водночас питання державної політики соціально-

економічного розвитку, зокрема, у сфері його інституційного забезпечення, є настільки глобальним і масштабним за обсягами кола проблем, які необхідно вирішити в реаліях сьогодення, що цей напрям дослідження, без сумніву, на сьогодні є дуже актуальним.

Метою статті є пошук шляхів удосконалення реалізації державної політики у сфері економічного розвитку шляхом уніфікації інституційного забезпечення.

У ст. 1 Конституції України Україна як держава визначена як соціальна [1]. Відповідно до ст. 13 Конституції України, держава забезпечує соціальну спрямованість економіки. Отже, економічне поле України визначається соціальним, що значною мірою пояснює паралельність використання категорій економічного та соціального розвитку і визначає загальний напрям державної політики у сфері соціально-економічного розвитку. Дія механізму вдосконалення державної політики в сфері економічного розвитку повинна стосуватися, насамперед, видів економічної політики, зокрема таких, як: ресурсна політика; галузева політика; фінансова політика; нормативно-правова політика; наукова політика; інноваційна політика.

Зазначені види вимагають посиленої уваги у контексті реалізації комплексної економічної політики, тому найкращого результату стосовно трансформаційних перетворень, які повинні відбуватися в економічній системі України, можна буде досягти лише шляхом поєднання зусиль державних органів влади у згаданих сферах. Так, ресурсна політика повинна передбачати покращення забезпечення галузей економіки ресурсами, необхідними для здійснення їх розширеного відтворення, тому цей вид тісно пов'язаний із галузевою політикою. У цьому напрямі на державному рівні потрібно забезпечити прискорення реформування економіки та посилити протекціоністські заходи.

Важливу роль при цьому відіграє фінансова політика, в межах якої повинна покращуватися податкова, митна, валютна, грошово-кредитна та бюджетна політики. Оптимальний рівень податків повинен забезпечувати покращення умов здійснення підприємницької діяльності та, своєю чергою, підвищити рівень наповнення державної казни. Стосовно митних зборів, то їх оптимальне значення захистить українського товаровиробника від експансії імпортованих товарів, а також дасть змогу наповнити бюджет. Виважена валютна політика сприятиме урівноваженню платіжного та торговельного балансу країни і поживленню зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. Грошово-кредитна політика, здійснювана НБУ відповідно до вимог ринкової економіки та функціонування розвиненого суспільства, відкриє нові можливості до здійснення прогресивних змін в економічній системі держави.

Окремо доцільно наголосити на бюджетній політиці, завдяки якій відбуватиметься справедливий перерозподіл фінансів у суспільстві. Таким чином, буде забезпечуватися задоволення потреб господарюючих суб'єктів, які потребуватимуть належних коштів, шляхом оптимального оподаткування, виділення дотацій, субсидій і субвенцій та забезпеченням необхідними кредитними ресурсами.

З фінансовою політикою тісно пов'язана нормативно-правова політика, яка повинна бути відображена у прийнятті відповідних законодавчих актів, а також наукова політика, досягнення якої потрібно впроваджувати в життя у процесі реалізації як фінансової політики, так і економічної політики загалом.

Важливою складовою економічної політики повинна бути інноваційна політика держави, тобто комплекс заходів, здійснюваних з приводу впровадження інновацій у виробничу діяльність господарюючих суб'єктів. З огляду на це, на державному рівні необхідно розробляти та впроваджувати в життя програми та проекти, які стосуються

переходу на інноваційний тип діяльності, виділяти кошти на наукові розробки у сфері інновацій, сприяти розвитку науково-технічних кластерів та наукових парків, які би займалися розробками та винаходами, здатними уніфікувати виробничий процес.

Удосконалення економічної політики повинно відбуватися як за її окремими видами, так і за визначеними напрямками, які потрібно забезпечити в невідкладному порядку. Зокрема, йдеться про такі напрями економічної політики сучасної Української держави:

1) покращення взаємодії всіх гілок влади у напрямі чіткої та налагодженої співпраці з метою подолання кризових явищ в економіці держави;

2) поглиблення ринкових трансформацій в економічній системі у напрямі інтеграції її у європейський простір та покращення макроекономічних показників за допомогою спеціальних інструментів регулювання;

3) уніфікація нормативно-правового забезпечення функціонування галузей української економіки;

4) покращення фінансового забезпечення стратегічних галузей економіки, врегулювання податкових та митних платежів;

5) поліпшення ситуації у фінансово-кредитній сфері держави з метою уникнення або мінімізації негативних явищ, які стосуються неплатежів або позик;

6) покращення інвестиційного клімату в державі та сприяння залученню іноземних капіталовкладень в українську економіку;

7) вдосконалення цінової та антимонопольної політики держави на ринку;

8) покращення бюджетної політики та взаємовідносин між бюджетами різних рівнів;

9) проведення гнучкої зовнішньоекономічної політики, направленої, з одного боку, на реалізацію євроінтеграційних прагнень України, а з іншого – на захист основних галузей національної економіки за допомогою протекціоністських заходів;

10) посилення рівня економічної безпеки шляхом запобігання тонізації економіки та запобігання витоку національного капіталу за кордон;

11) забезпечення рівня виробництва товарів і послуг, необхідного для суспільства, та раціональний перерозподіл ресурсів;

12) забезпечення соціальної орієнтації ринкової економіки у рамках впровадження стратегії соціально-економічного розвитку держави [2].

Зазначені напрями державної політики в сфері економічного розвитку не є випадковими – їх вибір зумовлені існуванням низки обставин, які впливають на визначення шляхів подальшої реалізації державою своїх завдань та цілей стосовно прогресивного розвитку економічної системи.

Такий підхід зумовлює певні вимоги до формування та функціонування державного апарату:

1) стабільне перебування державних службовців та кадрів державно-управлінських інституцій на посадах протягом двох – трьох термінів обрання, що сприятиме ефективнішому здійсненню економічної політики, сталому складу працівників державної служби та управління;

2) формування в економічній політиці так званого “інституту спадкоємництва”, що дасть змогу новому складу органів державного управління України переймати позитивний досвід попередників та продовжувати впроваджувати в життя їх позитивні надбання та досвід.

Дія державного апарату спрямована на оптимізацію економічного розвитку держави у контексті реалізації державної політики у сфері економічного розвитку – це повинно бути її основним результатом і досягненням. Досягти цього результату можна завдяки забезпеченню належного виконання основних функцій економічної політики, здійснюваної державою. Зокрема, йдеться про необхідність:

- забезпечення існування такого рівня правосвідомості та правопорядку в країні, на основі якого би результативно функціонувала економічна система як важлива складова народногосподарського комплексу країни;

- гарантування цивілізованих та добросовісних відносин на ринку між усіма його агентами, що дасть можливість уникнути недобросовісної конкуренції, монополізму, тонізації економіки та інших негативних проявів поведінки суб'єктів, яка призводить до порушення прав і свобод інших учасників ринкових відносин;

- сприяння формуванню об'єктів, необхідних для ефективного функціонування економіки, та підтримка дії інфраструктурних елементів, які сприяють розвитку галузей економічної системи;

- підтримки розвитку соціальної сфери як важливого каталізатора прогресивних економічних змін у суспільстві [3].

Позитивний результат економічної політики держави є основою регулюючої, координуючої, контролюючої та наглядової роботи державних органів влади, покликаних сприяти досягненню стійкого економічного зростання суспільного виробництва та підвищення рівня його ефективності. Виходячи із аналізу основних елементів та функцій державної політики в сфері економічного розвитку, принцип економічної оптимальності набуває загального універсального значення, оскільки само національне виробництво стає організованим і направленим на реалізацію єдиної і спільної мети економічного розвитку держави.

Доцільно зазначити, що національна економіка, яка буде мати оптимальну структуру, зможе вирішити основну проблему, з якою мають справу господарюючі суб'єкти, – проблему раціонального використання ресурсного потенціалу у напрямі отримання максимальних результатів при мінімальних затратах праці, фінансів, природних, матеріальних та інтелектуальних ресурсів. Це досягається, насамперед, завдяки науково-технічному прогресу та застосуванням передових досягнень науки і техніки, які впроваджуються у виробничий процес.

Отже, оптимальної структури економіки можна досягти шляхом вираженої і цілеспрямованої державної політики, яка дасть можливість сформувати таку структуру економічної системи, що забезпечить раціональне використання природних і економічних ресурсів, задоволення потреб населення та підвищення рівня його добробуту, максимальне використання досягнень науково-технічного прогресу та створення належних умов для національної безпеки країни [4].

Треба зазначити, що оптимальний розвиток української економіки є універсальним у застосуванні, тому розвиток економічної системи, який забезпечує раціональне використання ресурсів та підвищення рівня життя населення, повинен бути спрямований на реалізацію єдиної і спільної мети соціально-економічного розвитку держави. У цьому контексті потрібно окремо наголосити на важливості інституційного забезпечення, завдяки якому у суспільстві буде досягнутий той рівень розвитку, який декларується у програмних документах і якого потрібно досягти задля забезпечення добробуту населення.

До центральних органів влади належать президент і його адміністрація, уряд та його апарат, до законодавчих – парламент і його структури, депутати, до виконавчих – їх керівники та співробітники апарату. Представниками судових органів є суд і прокуратура, а неурядових організацій – профспілки, приватні компанії та фірми, ЗМІ, наукові центри й дорадчі органи. Їхні функції та повноваження регламентовані у чинній нормативно-правовій базі, проте сучасний стан економічної системи України вимагає вдосконалення інституційного забезпечення реалізації економічної політики держави.

Доцільно зазначити, що головну роль при цьому повинні відігравати органи виконавчої влади як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. Також важливе значення відіграють неурядові організації, які зацікавлені в здійсненні ефективної економічної політики. Водночас центральні, законодавчі та судові органи влади більш формалізовані та виконують загальні функції, які стосуються забезпечення загальнодержавної політики у всіх сферах [5].

Виходячи із потреб українського суспільства, роль та мета інституційного забезпечення повинні бути спрямовані на вдосконалення системи взаємодії органів державної влади та управління, відносини між якими повинні здійснюватися у форматі: підтримки і співпраці; ділового партнерства; компромісів; конфліктів.

Таким чином, в Україні повинен існувати і успішно функціонувати так званий “трикутник взаємодії” між державними органами влади, які реалізують політику у сфері економічного розвитку, господарюючими суб’єктами, які є у ній безпосередніми діячами, та соціумом, який споживає результати їх функціонування. Між усіма учасниками взаємодії існує тісний взаємозв’язок, проте державні органи влади повинні визначати ключовий напрям такої взаємодії, перебуваючи на вершині зазначеного “трикутника”. Через це інституційне забезпечення у сфері економічної політики держави повинно виконувати такі завдання:

- забезпечити основні норми і правила економічної діяльності шляхом уніфікації нормативно-правової бази;
- сприяти ефективному виконанню державної стратегії соціально-економічного розвитку, про яку йшлося вище;
- сприяти узгодженню інтересів держави, регіону, місцевих громад в процесі реалізації державної регіональної політики економічного розвитку та розробки відповідних регіональних стратегій;
- забезпечувати децентралізацію державного управління регіональним розвитком відповідно до принципів субсидіарності, підвищення управлінської та фінансової дієздатності територіальних громад з метою здійснення ефективної економічної політики на регіональному рівні;
- враховувати інституційні особливості окремих складових загального механізму інституційного забезпечення державної політики соціально-економічного розвитку у процесі стратегічного планування і визначення стратегічних пріоритетів та цілей економічного розвитку;
- сприяти формуванню конкурентоспроможних економічних комплексів, зокрема шляхом налагодження міжсекторальної взаємодії, вертикальної та горизонтальної кооперації, формування регіональних та міжрегіональних кластерних об’єднань;
- сприяти оптимізації розміщення продуктивних сил, розвитку міжрегіонального співробітництва як основи формування місткого інтегрованого внутрішнього ринку;

– здійснювати інституційну підтримку розвитку регіональних економічних систем, зокрема шляхом сприяння розвитку різноманітних форм самоорганізації населення, налагодження дієвої взаємодії між державними органами влади, господарюючими суб'єктами та соціумом, задіяння різноманітних форм громадської активності та розвитку громадянського суспільства.

Для того, щоб реалізувати завдання, які існують у сфері економічного розвитку, та покращити інституційне забезпечення економічної політики, здійснюваної державою, на рівні центральних та місцевих органів влади необхідно виконати такі дії:

1. Парламенту України потрібно:

– впровадити в дію норми Закону “Про стимулювання економічного розвитку в Україні”. У цьому нормативному акті доцільно регламентувати термін “економічний розвиток”, дати основні визначення щодо його застосування у дії, визначити інструменти та засоби економічного розвитку, а також суб'єктів, відповідальних за цей процес;

– уніфікувати українське законодавство, яке стосується сфери економічного розвитку, відповідно до норм та стандартів Європейського Союзу.

2. Уряду необхідно:

– вжити усіх заходів для того, щоб підвищити можливості місцевих органів влади забезпечувати економічний розвиток у напрямі ресурсно-функціональної складової своєї діяльності. Це повинно відбуватися як у напрямі розвитку інфраструктурних елементів на рівні регіону, так і у напрямі покращення громадської думки щодо прогресивних економічних перетворень у регіоні;

– здійснювати усі можливі дії щодо поглиблення децентралізаційних перетворень та надання самостійності місцевим бюджетам, а також мінімізації дублюючих функцій, які існують на сьогодні між виконавчими органами влади та органами місцевого самоврядування.

3. Обласним державним адміністраціям потрібно:

– розпочати та впровадити в життя практику розробки та активного використання програмного підходу до економічного розвитку певних підпорядкованих територій за допомогою використання чітко визначених інструментів, джерел та механізмів;

– забезпечити чітку субординацію щодо розробки програмних документів. Цей принцип повинен враховувати, насамперед, думку громади, а потім ця думка повинна доводитися до виконання представниками влади;

– усунути декларативність у сфері розробки та виконання програмних документів шляхом уніфікації їх використання на мікро-, мезо- та макрорівнях регіонального управління;

– забезпечити впровадження в життя заходів щодо покращення інфраструктурних об'єктів, які покликані розвивати фінансово-бізнесову та інформаційно-комунікаційну складові розвитку певного регіону;

– створити ефективну систему, за допомогою якої можна відстежувати зміни, що відбуваються у досліджуваній сфері, а також усунення наслідків, які негативно впливають на процес економічного розвитку підпорядкованого регіону.

При цьому у напрямі розвитку як держави загалом, так і регіонів зокрема необхідно основний акцент зробити на нарощуванні дохідної бази державного та місцевих бюджетів – це дасть суттєвий поштовх до загального економічного розвитку країни. Окрім того, вагомим напрямом покращення функціонування органів місцевого самоврядування треба вважати використання досвіду центрально- та східноєвропейських

держав, у яких господарюючі суб'єкти активно залучені до участі в регіональному економічному розвитку.

Висновки

Отже, побудова ефективної моделі економічного розвитку потребує функціонування оптимальної економічної системи ринкового типу, побудова якої є основною метою відповідної державної політики. Для того, щоб забезпечити ефективну реалізацію її завдань та цілей, необхідно покращити інституційне забезпечення реалізації економічної політики державою у напрямі його уніфікації до вимог розвинутих країн Європейського Союзу та вдосконалення функціонування відповідних інституцій із урахуванням реалій сьогодення і вирішення тих невідкладних проблем, які існують на сьогодні в українському суспільстві.

Список використаної літератури

1. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України [Текст]. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети [Текст] : монографія / за ред. З. С. Варналія. — К. : НІСД, 2007. — 820 с.
3. Євсєєва О. О. Напрями сталого соціального розвитку України [Електронний ресурс] / О. О. Євсєєва. — Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/economy-411/mechanism-of-regulation-of-the-economy-411/11094-411-0252>.
4. Рудень В. В. Перспективи та пріоритети розвитку соціально-економічної системи України [Електронний ресурс] / В. В. Рудень. — Режим доступу : <http://intkonf.org/rudenvv-perspektivi-ta-prioriteti-rozvitku-sotsialno-ekonomichnoyi-sistemi-ukrayini>.
5. Павлюк Т. І. Тенденції соціально-економічного розвитку: мікро- та макроекономічний аспект / Т. І. Павлюк // Збірник наукових праць ВНАУ [Текст]. — 2012. — № 3 (69). — С. 162—169. — (Серія: Економічні науки).

*Стаття надійшла до редакції 29.06.2016
Схвалена до друку редколегією 13.07.2016*

O. Hrabovskyi

IMPROVING STATE POLICY IMPLEMENTATION IN THE FIELD OF ECONOMIC DEVELOPMENT BY MEANS OF INSTITUTIONAL RESOURCING UNIFICATION

The article represents the content of the governmental policy in the field of socio-economic development and substantiates the need for its institutional resourcing improvement. The state policy trends demanding the improvement of public authority work are regarded. The role and purpose of institutional resourcing aimed at improving the system of interaction between public authorities and administration are specified. The description of tasks to be fulfilled by institutional resourcing in the field of economic governmental policy is given. The actions to be taken by the state to improve institutional resourcing of economic policy are substantiated.

Key words: socio-economic development, governmental policy, economic development, institutional resourcing.